

CONCEPTELE DE SPIRIT ȘI LOGOS, ÎN POEZIA EMINESCIAMĂ

a. CURAJUL ȘI RESPONSABILITATEA SPIRITULUI ȘI LOGOS-ULUI EMINESCIAN

În illo tempore al românilor, domnește Eminescu. Christosul românilor este Eminescu¹.

Eminescu și Christos au în comun faptul că sunt recunoscuți reali tocmai când sunt considerați în anistoria arheilor. Normele morale ale lui Christos sunt percepute ca singurele desăvârșite în orice zonă a temporalității umane. La fel, Eminescu este perceput ca lumină a supremei purități și demnități, a (re) învierii românești, indiferent față de vreo circumscriere temporală².

Cu cât este cunoscut mai profund Spiritul-Christos, cu atât sunt cunoscute mai esențial iubirea, adevărul, binele, frumosul. Cu cât este cunoscut mai profund Spiritul-Eminescu, cu atât sunt mai exact cunoscute esențele semnificative (metafizice) “om” și “român”.

Amprenta Spiritului eminescian este mai puternică decât oricare forță, în modelarea și recunoașterea adevăratului spirit românesc, profund. Nu trebuie considerat că “spiritul românesc” l-a conformat, prin acțiune exclusivă, pe Eminescu: ci Eminescu a descoperit, prin forța clarviziunii sale și a decantat, din **Logos-ul Sintetic Românesc**, exact ceea ce sunt dimensiunile **Logos-ului Specific Românesc** (creator și ordonator) românesc. Eminescu a ales, a adunat și a topit împreună, a “copt” (în sens alchimic) plămada-spirit ce s-a numit și se numește acum “spiritul românesc”. El a intuit, a scormonit, a extras din unghere de nebănuț, a cântărit și a potrivit forțe spirituale (anistorice) care, datorită lui, s-au conjugat, s-au armonizat - și astfel, s-a alcătuit, prin Eminescu. Logos-ul Românesc.

¹ -Ioan Slavici, *Amintiri*, Minerva, Buc., 1983, p. 86:”...*el se înduioșă și era răpus de dorința de a lua asupra sa durerile tuturor oamenilor și a da tot ceea ce avea ca să ferească pe toată lumea*”.

² -Idem, p. 33:”*Disprețul lui față cu unii era manifestarea iubirii lui către toți*” și p. 29:”*Eminescu nu era în stare să mintă, să treacă cu vederea reaua-credință a altora(...)*”. Iar la p. 99:”*Doi dușmani primejdioși avem în fața noastră, zicea Eminescu: RĂUTATEA ȘI PROSTIA OMENEASCĂ (s.n.). ÎN LUPTĂ CU ACEȘTI DUȘMANI N-AVEM SĂ DISCUTĂM, CI SĂ LUCRĂM ȘI SĂ MERGEM ÎNAINTE*”(s.n.).

Eminescu, aperceptiv și intuitiv totodată, intră în stare de revelație a ființei sale - **intrând în comuniune cu fondul spiritului arhaic al acestor pământuri**. Hiperboreean, dacic și christic, în același timp - Spiritul-Eminescu, **spunând**, adică intrând în starea de Logos, creator și ordonator, se spune pe sine, pentru a re-crea lumea conform viziunilor din adâncuri, din anistorie.

Eminescu nu poate fi surprins (nici măcar o singură dată) șovăind sau greșind în problemele care țin de latura justițiară a Spiritului: în termenii budhismului, Spiritul-Eminescu înseamnă **dao** - calea cea mai dreaptă (Mihai Eminescu, *Poezii și proză*, Cartea Românească, Buc., 1978, I-355: “*Vei afla mai lesne oameni ce pun la vot existența lui Dumnezeu, decât suflete înamorate în limba și datinele străbunilor lor ... Divorțul ... adulterul îmblă cu fețele bolnăvicioase, spoite gros, măști vie, pe stradele noastre ... Cât despre inteligența noastră - o generațiune de amploiați... de semidocti... oameni care calculează cam peste câți ani vor veni ei la putere (...) arată-mi un om care să scrie romanul Mizeriilor acestei generațiuni, și acel om va cădea ca o bombă în mijlocul pustii noastre inteligențe, va fi un semizeu pentru mine, un mântuitor poate pentru țara lui*”). Curajul eminescian nu șovăie în a căuta adevărul în zone care sunt socotite de spiritele comune, tabu-uri spirituale: cauza tabu-izării este cimentarea prejudecăților, în jurul conștiinței și senzorialității noastre. Eminescu discută despre problema divinității în termenii, egal semantizați, ai luminii divine și ai satanismului - sau dizolvă spatio-temporalitatea și limitarea corporalității într-o geografie psiho-cosmică, marcată de etapele evoluției Spiritului.

El parcurge, cu o impetuoșitate absolut unică, un drum sufocant, asemeni lui Arald (“... *pe un cal negru zbură... prin nouri joacă lună.../ Iar steaua cea polară i-arată a lui cale...*” I-71) prin noaptea vămirilor și sufletului, spre lumina după care tânjește, dureros, Spiritul. Eminescu simte (intuitiv), știe (mistic) că este răspunzător de Spiritul său, în cel mai înalt grad - că Spiritul îi este împrumutat de Dumnezeu, sub condiția victoriei în bătălia cu expresivitatea existențială-Logos, sub condiția Revelației expresive (a sinelui colectiv) a evoluției Spiritului (I - 291: “*Deasupra-ăstui munte... deasupra de lume, deasupra de nori, / stă Magul...*”). Această atitudine de nepăsare suverană și impetuoșitate a urmării căii (dao) spre victoria Spiritului prin Logos (Spirit care nu este **al său** decât sub rezerva victoriei - deci este

spirit divin) marchează un aristocratism al atitudinii spirituale. Eminescu este **Monarhul Ascuns al Spiritului Omenesc** (despre care vorbește V. Lovinescu în studiul său³).

Cea mai aleasă sensibilitate, dar fără nici o urmă de sentimentalism (în sensul slăbiciunii, slăbire a tensiunii spirituale).

O luciditate titanescă, înfricoșătoare pentru cititorul neinițiat. Insuportabil de puternic, Eminescu trăiește până la capăt supliciul oricărui sentiment, supliciul creației și de-creației oricărei idei-lumi (orice idee este transgresată, mitic, în lume) - până când obține dreptul la sentimentul totalității, al împlinirii-autodistrugere (subtilă și absolută): dreptul la Nirvana.

Dincolo de Eminescu - este Nimicul (în sensul atotîntemeietor, heideggerian). Crucea de pe Golgota existenței spirituale (umane și românești) a fost umplută, irevocabil, de supremul supliciu, dătător de totale, supreme sensuri (I - 292: “*Prin noaptea bătrână, ursuză, voinică... Feciorul de rege trecea fără frică... Sub el vijelia cea neagră, turbată... Deasupra-i pe bolta albastră senină, / Cald soare lucește...*”).

Atunci când Eminescu vorbește, în *Andrei Mureșanu*, (I-212-213), despre ce vrea el pentru nația sa, el nu acceptă (pentru acest popor român ales prin inițierea-vijelie istorică, popor de sacralitate unică) **fericirea** - ci **măreția sau moartea**. La fel, pentru a se reda pe sine sieși - **în Odă (în metru antic)**, trece prin chinurile supreme ale lui Nessus, dar având ca scop re-învierea ca “**PASĂREA PHOENIX**”. În *Rugăciunea unui dac*, fericirea vieții o acceptă doar prin umilirea, chinuirea absolută a cărnii, până la dispariția absolută: “**Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă**”. La Eminescu nu există jumătatea de măsură.

Eminescu-Logos-ul obligă pe oricare cititor-discipol să se purifice pentru re-sacralizare, pentru dobândirea stăpânirii supreme: asupra chinului suprem și asupra dispariției formale - ca victorie, prin revitalizarea forței-Logos, a Spiritului. Eminescu nu acceptă ca discipoli decât pe potențialii zei.

Și neamul care l-a născut (sau poate Eminescu a născut, prin sinteza spirituală, adevăratul neam românesc?) trebuie să accepte această unică clauză a contractului - victoria inițierii, sau, cum spune însuși Eminescu: “**Mai bine stinge, Doamne, viața ginții mele**” - I-213 .

³ V. Lovinescu, *Monarhul ascuns*, Ed. Institutul European, Iași, 1992.

Eminescu este numele profilului moral, al matricei de comportament arhetipal, de la care trebuie să se revendice oricare **om** (în sensul invocației inițiatice indiene, OM, de fapt AUM, triada personificării elementelor fundamentale: **A=Agni=Focul**, **U=Uaruna=Apa**, **M=Marut=Aerul**⁴). Și oricare român este un creuzet-Eminescu, în care dacul, nordicul-hyperboreanul, indicul... și ... **Valahul Etern**, adică tradițional și modern totodată, sincron și diacronic, echilibrat și egal cu sine însuși, fuzionează într-un miraculos elixir, cu funcție soteriologică.

Eminescu, ca și oricare geniu poetic, depășește disperarea individuală, intrând în **convenția metafizică a umanității**: glasul nu este un glas identificabil în fenomenologic, ci glasul (care transcende și sunet, și sens) profetului, al celui care revelează confruntările adâncului metafizic al Spiritului: imperfecțiunile acestui glas nu sunt vini individuale, ci expresii ale imperfecțiunii voinței soteriologice, a voinței de (re) inițiere ale omenirii istorice. El cheamă ceea ce omenirea cheamă: cuvintele nu trebuie judecate după formă și circumstanțe, după înrudiri de sens și perturbări prin înrudire; ele trebuie judecate în funcție de starea de disperare a Spiritului omenesc, după gradul de expresie religioasă la care **a ajuns Spiritul uman prin Eminescu (re-ligios în sensul cel mai profund, mistic, al re-legării întru Unul)**^{*}.

Poetul de geniu este, mereu, un Samson care simte că templul se prăvale peste el - și el trebuie să-l țină încă sus prin **cuvinte** - singură forța Logos-ului poate ține sufletul în lumină. El le-a provocat (cuvintele), tot el trebuie să le insuflă, iarăși, forța verticalei divine a creației.

Între viziunea eminesciană și viziunea populară românească, pare a fi o diferență destul de mare, în unele privințe. Dar Eminescu, pe de o parte, exprimă posibilitatea unei viziuni de adâncime și mult mai veche decât cea valahă (getico-indică sau/și gotico-getică, daco-hyperboreană) - pe de altă parte, Eminescu pre-simte (intuiește) profunzimea adevărate (neperturbate de paraziții istoriei) ale Logos-ului românesc (ca ordine adâncă a lumii) și îl exprimă. El **exprimă** acest Logos (imperceptibil și profund), iar noi îl **simțim**, doar. Și simțim că expresia lui deșteaptă în noi un sine nou, adevărat: oricât ne-am împotrivi, dacă suntem de bună-

⁴ Mioara Călușă-Alecu, *Zamolxis*, Ed. Gemenii SRL, Buc., 1993, p. 14

* Cf. I. Negoieșcu, *Ist. lit. române*, Minerva, Buc., 1991, p. 108: "*Eminescu este unul din cei mai fabuloși iluminați din literatura universală, dacă acordăm vocabulei iluminării aura religioasă...*"

credință, trebuie să mărturisim că, atunci când îl citim pe Eminescu, abia în acel moment ne recunoaștem a fi noi înșine: spusa lui ucide lenea de spunere a noastră - și simțim că **tocmai așa am fi spus și noi**, dacă el nu ne-o lua înainte cu un efort: efortul-Logos.

Eminescu ne-a impus Logos-ul? Poate. Mai curând, el a luat pulsul Logos-ului național mai corect, mai abisal, mai aproape de inimă. Inima sa.

Logos-ul acestui pământ, Logos-ul eminescian, are, ca specific al verbului, CURGEREA. O parte dintre verbe sunt ale **stopării** (momentană sau transcendentală). Extrem de rar este, la Eminescu, verbul **a avea**. Nu se acumulează, ci **se scurge**, întru **a fi**. Este o bucurie tristă a transformării ceții, **scurgerii formelor înșelătoare (Māyā), până la avertismentele stopării (scapără, răesai, apui, rămâi - acum, dar pentru totdeauna!)**.

A fi - este, la Eminescu, verb al privirii și al transcenderii. Nu avere, ca depozit-depozitare (al imaginilor Ființei), ci trecere, necesară, prin blestemul purificator al Māyei. Totul se lichefiază, se transformă în **picuri, unde, valuri, cețuri** - până ce **TOTUL** își află MUNTELE. Infernala scară a Luminii.

Vălul-ceață, vălul-umbră au natură dublă (aici-acolo, divin-profan: acoperă, tocmai pentru a incita la descoperire-Revelație).

Natură dublă are și intimitatea-suflet: **suspînul** este **aer-respirație** și **plâns-lichefiere**: interiorizarea **a plânge** trece în cosmicitatea **aerului-ceață, a visării-luminare**. La fel, **firul**: (I-85) "*toarce firul duioaselor povești*" - este natură dublă: între stagnare solidă și scurgere lichidă - este deschis spre **scurgere** (s-a smuls neclintirii divine și trage după el profanul-forme-sorți, spre revenire în **moarte-divin**).

A smulge - marchează acțiunea de separare în două zone-stări cosmice: curgere-nemișcare.

Bătrânețea (magului) este eternitate, moartea este curgere lină: mai dură este **hotărârea bătrâneții**, care înseamnă **continuă voință de a fi**, ca **sustragere de la a face** (I-85: "Că sunt bătrân ca iarna, că tu vei fi murit.../ Voi fi bătrân și singur, vei fi murit de mult!"). Moartea e mult mai puțin tensionată, căci **nu e împotrivire la fire**, este curgere (vers-cântec) - supunere la

ritmurile descinderii (infernale) și transcenderii (celeste, sau subacvatice - I-242, *Odin și Poetul*: “*O, mare, mare, înghețată.../ Tu mi-ai deschide-a tale porți albastre, / Ai, răcorește-mi durerea în focată/ ...Aș saluta cu aspra mea cântare,/ Pe zeii vechi și mândri ai Valhalei*”).

Poezia-pustiu (I-84, *Singurătate*), cântec-vers, este continuitate lichidă (cu **vânt**, adaptare la **valuri**). Plutire. Cădere, pâlpare, curgere în stoluri: “*Focul pâlpâie în sobă.../ Stoluri, stoluri trec prin minte/ Dulci iluzii. Amintiri... cad grele, mângâioase/ Și se sfarmă-n suflet trist,/ Cum în picuri cade ceara/ la picioarele lui Crist*”. Oprește în Piscul smereniei creatoare, Crist.

Opus: **mersul, pasul** (rupere, segmentare), ducând la sustragere (“*Șed la masa mea de Brad*”, I-83). **Șed, stau**, înseamnă îmbătrânire, ca încăpățănare de a se sustrage unui flux propus dinafară, îmbiat. Dar **șed** pentru a **privi-medita** (pentru a crea dinăuntru, pentru a umple dinăuntru spre înafară: “*Îmi ridic privirea-n pod [podul este eterna rezervă mistică a trecerii și ascunderii, depozit al stării, pentru a putea trece dincolo].../ Deșarta casă [prin Eros] Dintr-odată-mi pare plină*”).

Eminescu este cel mai intens (întru Duh!) poet al **curgerii-trecere**, spre marea ședere/ek-stasis a/al **cântului-icoană**: “*În privazul negru-al vieții-mi/ E-o icoană de lumină*”. Piscul de foc al Inițiatului.

În mijlocul curgerii-trecere, **stau** (stăvilitor? - sau, mai degrabă, inițiator, alfa și omega, la care vin și dinspre care vin toate): **cununa-nimbul** (ca atmosferă energetică a Muntelui), **Muntele** - Regele, Magul, Împăratul. **Soarele și Luna** - principiul dualității și unității (pp. 110-111 - *Scrisoarea III*), străbat și (se) statornicesc (în) cerul eminescian.

Expresiile (și expresia) sunt (este) întrutotul românești (românească). Viziunea, însă, se construiește foarte personal-eminesciană. (deci, abisal, ocult românească).

Împletirile de vorbe românești conduc la viziuni shakespeare-ene, antice grecești, indiene, medieval-germanice: dar, în primul rând, profund eminesciene. Expresia conduce la viziune (de

fapt, viziunea cheamă expresia, iar expresia, prin autosacrificiu, revelează viziunea). Viziunea este esența, dar apărută de expresie, căreia viziunea îi promite (sacral) ființa vie (eternitatea-arheu). Alimentată de viziunea eminesciană, ființa limbii aduse la cel mai înalt rang al folosinței ei este **limba eminesciană** (adevărată limbă română, limba “duhului neamului”, cântecul cel mai adânc). Limba este română ca virtualitate, dar **limba e eminesciană ca împlinire adâncă**.

Limba unui popor nu se supune poporului, ci folosinței ei de către Gândul-Spirit al poporului respectiv. Cea mai înaltă folosință înmoaie și supune limba către Om-Spirit, și grație Acestuia transcende poporul. Eminescu este demiurgul și strămoșul absolut al limbii române, al mișcărilor ritualice de împlinire a Spiritului Neamului. Noi trăim în Eminescu, în orânduirea sensurilor la modul eminescian (deci, abisal românesc, ritualic românesc).

Eminescu ne-a înlocuit, ca Arheu, pe toți trăitorii întru Logos românesc: noi ne des-ființăm și ne re-înființăm întru Eminescu.

Gradul de intensitate al manifestării energetice, la Eminescu, transcende substanța în esență.

Violența și vehemența manifestării spirituale sunt maxime: **dulcele** este vehement, atingând extremitatea **amărăciunii**. **Blândețea** și **calmul** ating **durerea** și neliniștea metafizică.

Aceasta nu este o caracteristică personal-eminesciană, decât în măsura în care este o caracteristică demiurgic-genială: o întâlnim la Shakespeare și Dante - renaștiștii, precum și la, aparent, aplollinicul Goethe - și, mai ales, la romanticii sfâșiați de contradicțiile interioare ale geniului: Byron, Schiller etc.

Vehemența subtilității este manifestarea subtilului până la durere, până la dorința de autodizolvare (ca în **Rugăciunea unui dac**, dar și ca la Euthanasius: patetism există și în cea mai blândă discreție).

Vehemența-hybris demiurgic este a **viziunii**, nu a expresiei: expresia este smulsă-înviată din inform de către vehemența viziunii. Vehemența viziunii selectează **expresia pentru vehemență**. Cuvinte ale fascinației, pentru că nu există **expresie vie, expresie pentru viziune**, fără fascinație. Adică, fără implicare, incitantă și decisivă, a laturii transcendental-soteriologice, a Ființei-Spirit. Un permanent **altceva** al stării de poezie: se simte mereu **starea de spirit**, până

când nu mai simți că ești altundeva, ci că, acolo unde ești, este **aici**, iar **aici** nu mai înseamnă nimic. Nimicul plenar. Stare demiurgică și genială, stare de Ritual - continuu.

Eminescu selectează gestul magic, căruia îi dă, spre sacră nuntire (ca la Facerea Lumii), Cuvântul-Logos, mitul. De aici, rezultă Poezia-Ritual eminesciană.

b. SPIRIT ȘI LOGOS

Pentru începutul discuției sistematice despre Spirit și Logos, ne vom sluji, din nou, de o replică a lui Toma Nour, din **Geniu pustiu** (M. Eminescu, op. cit., II-356): “*Spiritul public este fapta pușinor oameni. O singură frunte unsă cu mirul lui Dumnezeu e în stare să formeze din oceanul cugetărilor omenești o singure volbură gigantică, care să se-nalțe din fundul abisului mării până sus în nourii gânditori din ceriul lucefărului ce se numește geniu ...*”

În primul rând, **spiritul** este cu totul altceva decât **cugetarea**, de altă esență - dar se va servi de cugetare, pentru atingerea scopului său final. Oceanul **cugetărei** este, în viziunea eminesciană, informul fără lumină și fără dinamism: e starea de haos, de non-relaționare și desemantizare, de la începutul lumii. E nevoie de **fruntea unsă cu mirul lui Dumnezeu**, e nevoie, deci, de **punctul de mișcare**, de intervenția unei esențe dinamice și divine, pentru ca **oceanul informului** și al **non-voinței** și **non-dinamismului** să fie determinat și stimulat, spre a plănuși și a-și impune revolta formei, voinței și sensului. Ceea ce pare, la cugetare, spiritualitate directă și esențială, este, de fapt, **spiritualizare**, acțiunea indirectă, sugerată și preluată, ca impuls și orientare plănuitoare, dinafară. **Volbura gigantică** este răzvrătirea împotriva propriei stări de haos non-volitiv și a-semantic, dar conține, în sămânță-proiect, într-o istorie concentrată la maxim, povestea și potențele tuturor plănuirilor, planurilor și realizărilor viitoare, prin revelarea, de către cugetare către propria esență (care este **așteptarea de spiritualizare**), a voinței și sensului.

Oceanul cugetărilor sugerează dispersia infinită (despletirea infinită a undelor-valuri), căci lipsește germenul sacru al coerenței prin finalitatea unică. **Volbura gigantică** este singură, unică, deci conține **finalitatea**, imprimată, dinafară, de spiritul divin, **fruntea unsă cu mirul lui Dumnezeu**. Finalitatea este unirea potențialității-haos cu suprema revelare a divinității cosmicizate: **ceriul lucefărului ce se numește geniu**. De fapt, spiritul divin ridică, până la sinele său esențial, ceea ce era substanță pregătită și predestinată imensei răzvrătiri pentru creare

și cosmos. **Fruntea unsă cu mirul lui Dumnezeu** și geniul, josul și susul, sunt același lucru, în esență - dar trecute prin filtrul răzvrătirii. Acest filtru va transgresa imaginea **oceanul cugetărilor** în **nourii gânditori**: deci, de la dezangajarea placidă la angajarea dinamică, apropiindu-și sugestia din partea Spiritului (până la a se auto-convinge că este identică stimularea cu rezultatul stimulării, stimulul cu stimulatul): adjectivul (cu sens dinamic) **gânditori**. În plus, **nourii**, față de ocean, sunt realități de gradul II, sublimate din/de realitățile de gradul I (**ocean**). Față de monotonia valurilor oceanelor sau de placiditatea absolută a calmului oceanic - **nourii** sunt proliferanți de forme. Formele sunt, însă, versatile, inconstante și inconsistente, amenințând cu o veșnică întoarcere, circulară, la originaritatea acvaticului placid sau monoton: din nou, **nourii** să devină apă. Din nou, cei oglindiți (**nourii**, emiși de oglinda-ocean) să re-devină oglindă-ocean, indistinție, desființând **expresia**: sus-jos, dobândită prin revoltă împotriva inerției originare (**oceanul cugetării**).

Și totuși, este o deosebire de esență între **oceanul cugetării** (informul și inerția originară) și oceanul cugetării **după** singura volbură gigantică: informul a luat cunoștință de sinele său, a trecut prin proba expresiei de sine / a sinelui, a atins stadiul **cerul luceafărului / geniu**. S-a spiritualizat. A devenit **cugetare sacră** (*Epigonii*, I-31) adică poezie-ca-stare-de-poezie: cugetarea care știe de sine și știe de finalitatea sa, cugetarea Revelație-creată, pentru a-și dovedi sieși că este și opusul ei, și altceva decât ea: esența ei este, deci, înafara manifestării ei. **Prin esența ei** a trecut - și abia trecând prin sinele său sublimat și alter-izat, ea poate **exista**: a trecut prin **cerul luceafărului**, prin starea de geniu, prin starea de **frunte cu mir divin**.

Acest **prin** este Logos-ul: finalitate prin expresie, conștientizare a sinelui divin, prin expresie.

Spiritul este forța nevăzută, dar atotputernică, prin capacitatea de-a impune conștientizarea dinamică. Formele dinamice impuse, formele conștientizării de sine impuse, sunt Logos. Atunci când Logos-ul a parcurs, circular, drumul de la **oceanul ale cugetării**, cuprinse de / în volbură **gigantică și unică**, până la **cerul luceafărului** - atunci când Logos-ul-nori gânditori înseamnă, totodată, conștiința întoarcerii necesare și / dar circulare, în **oceanul ale cugetării**, Logos-ul devine Mythos, sacralitate în suspensie eternă. Starea de Logos-Mythos (confundabilitate prin suspendarea istoriei și spațiului, prin suspendarea contingentului, prin suspendarea a tot ce este impuritate a fixării în necesitate, determinare, dualitate, contrarial etc.) este starea de recuperare a

esenței-Spirit, prin Logos-ul-expresie supremă, suspendată în forme **necomentate mental**: în extaz, în ieșire înafara oricăror norme ale cugetării și intrare în domeniul strict sacral. Logos-ul ca **cer al luceafărului** este soluția soteriologică a Spiritului înstrăinat în lume formelor-nouri, a versatilității necesare pentru expresie (cunoscătoare de sine, dar alienantă, depărtând, incontinuu, de esențial). **Spiritul se exprimă, dar nu se pierde în / prin exprimare.** Logos-ul este calea ordonată, cu finalitate inclusă, de auto-negare în Logos-Mythos. Logos-ul este **expresie mediocrizată**, în sensul că are conștiința propriei spiritualizări, deci implicit, a necesității propriei salvări: ca urmare, renunță la particularizări care l-ar fixa în efemer și l-ar obliga la condescendență față de versatilitatea lumii reale - și se înscrie într-o linie de echilibru, între în-cantație (vrăjire a cugetării care prea a luat în serios și a absolutizat ieșirea din starea de **ocean**) și des-cântec (desfacerea vrăjii, căci convinge cugetarea în-cantată, desprinsă de versatilitatea realității, să accepte aerul tare al sacralității). Logos-ul, în această fază, este **relativ**, - până când convinge cugetarea **să se resoarbă în nivelul determinant al Spiritului spiritualizant.** Atunci, Logos-ul se absolutizează și, prin forța orfică a **cântecului**, care depășește (prin ritm și semantică atotînglobatoare, tinzând spre absolut) sunetul, silaba, cuvântul - trece în confuzia-hieroglifă Logos-Mythos: este și nu este, spiritul devine simbol al Spiritului, **fruntea cu mir** s-a simplificat la **mir**: forță pură, expresie suspendată, implicită. Conștiință de sine dobândită și adormită. Visare a visului. Suspendare a sinelui și vehemență maximă a sinelui, în același timp.

Poezia este nu ceea ce apare, ci ceea ce dispare în noi. Poezia este Logos-ul-conștiință a re-întâlnirii, re-găsirii Spiritului.

c. INTERMEZZO: DESPRE SPIRITUL MIORITIC

Problema rezolvării ecuației mioritice, în sensul considerării morții ca formă integrantă și integrabilă a vieții, se pune **nu** în planul vieții material-pământești. Problema trebuie inversată, transferată și rezolvată în celălalt plan: al metafizicii vieții. Viața nu e considerată ca o sumă de gesturi AICI, ci ca o sumă de gesturi ritualice, care repetă gesturile demiurgice, ACOLO, gesturi în care nostalgia după viața etern-paradisiacă și, pe de altă parte, convingerea fermă că, prin

aceste gesturi și doar prin ele, se trăiește (nu iarăși, ci mereu!) în eternul (întru eternul) paradisiac - se confundă.

Trebuie renunțat, cu fermitate, la concepția că românii ar avea o filozofie materialistă, “realistă” (ce va fi fiind asta!), pragmatică - spre deosebire de nordici, care au o viziune metafizică. Nu: spiritul românesc aparține Hiperboreei.

În primul rând, goții și geții, se pare, chiar dacă nu vor fi format același neam, s-au întâlnit și întrepătruns, între Baltica și Istru, pe câmpii, între lacuri și munți. Modul de viață, credințele, istoria chiar, sunt convergente, cel puțin până la un punct, în partea centrală și est-europeană, atât pentru goți, cât și pentru geți. Sunt opinii (de la Iordannes Gotul încoace, deci din sec. VI e.n.) bine argumentate, precum că get și got nu sunt decât două cuvinte în care cineva a rostit-schimbat doar o vocală, dar a gândit același lucru, atunci, în adâncă vechime (tracologul Adrian Bucurescu, în studiul de mitologie românească *Blestemele*, și apoi, în studiul “Goții-Geții”, publicat în nr. 258/1995 al revistei *Strict Secret*, afirmă chiar că întreaga aristocrație a goților era getică ...). Este, de fapt, și viziunea lui Eminescu, cel care întâlnește, în halele mării, pe Odin cu Decebal (*Odin și Poetul*, I-241). Sau: lui (H) Arald*, pornit spre Magul lui Zalmoxis dinspre (N)Istru, “*STEAUA POLARĂ i-arată a lui cale*”.

Românii, situați spiritual între Zalmoxis și Christos, au fost nu doar rafinați metafizicieni, ci au fost cei mai stabili, mai fideli față de metafizică. Poate că această stabilitate credincioasă, acest echilibru desăvârșit între duh și trăirea întru duh să fi născut, în mintea unor răuvoitori sau insensibili cercetători, ideea pragmatismului românesc, adaptării cameleonice la istorie. Practica românească este, însă, **tradițională**, adică an-istorică, în primul rând - deci, este metafizică: ea nu se leagă de **această** lume, ci de valori moștenite (încremenite esențial), deci, de o eternitate promisă și în care (se) crede în mod neclintit. Practica românească este **Ritualul**. (De aceea, Poezia-Eminescu este, evident, Ritualul-Logos). Chiar și în plin secol XX, românii se despart înșelător și nostalgic, și iar se întorc la ce au apucat. Nu este o mișcare a istoriei, ci o afirmare a Spiritului, exprimat în Logos național românesc.

Românii sunt cel mai conservator, deci, în esența lor arhetipală, cel mai metafizician neam al Europei. De aceea, considerăm a fi o exagerare retorică a lui Emil Cioran, întrebarea

* Poate Harald Haarfagre (= Cel cu frumoase plete) Norvegul (cf. una dintre supozițiile lui G. Călinescu, *Opera lui M. Eminescu*, II, Minerva, Buc., 1985, p. 202, *Istoria*).

acestuia, referitoare la “excepția inexplicabilă” - Eminescu: “*Ce a căutat pe aici acel pe care și un Buddha ar putea fi gelos?*”⁵

prof. dr. **Adrian Botez**

NOTĂ: Trimiterile la versul eminescian s-au făcut către ediția Petru Creția (**M. Eminescu - Poezie și proză**, Cartea Românească, Buc. 1978), ca fiind nu cea mai erudită și completă, ci **cea mai operațională**. Au fost consultate și edițiile Perpessicius și D. Murărașu.

⁵ Cf. Eminescu - Opera esențială (cu zece comentarii de C. Noica și E. Cioran), ed. Dionysos, Craiova, 1992, p. 239.

